

УДК 631.527.: 633.21.

КОНИК Г. С.

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

ДОСЯГНЕННЯ ТА НАПРЯМКИ СЕЛЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПАЖИТНИЦЕЮ ПАСОВИЩНОЮ В ПЕРЕДКАРПАТТІ

Успішне впровадження пажитниці пасовищної у виробництво можливе лише за наявності високопродуктивних, стійких до основних несприятливих факторів середовища, сортів. Встановлено, що в сучасних технологіях виробництва продукції рослинництва, в тому числі кормовиробництва, найбільший приріст урожаю – до 40-50% забезпечує сорт.

Природно-кліматичні умови в зоні Передкарпаття сприятливі для вирощування пажитниці пасовищної на насіння та корм, поживність 1 кг сіна становить 0,55 кормових одиниць. Період середньодобової температури більше 10°C триває 115-160 діб. Сума активних температур в залежності від рельєфу за цей період коливається в межах 1600-2350°C.

До державного реєстру сортів придатних для поширення в Україні на 2012 рік занесено 31 сорт пажитниці пасовищної, з яких 4 сорти: Дрогобицький 1, Дрогобицький 2, Дрогобицький 16 та Осип селекції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (Передкарпатська дослідна станція).

Сорт пажитниці пасовищної Осип, який занесений до Державного реєстру сортів рослин України на 2011 р. (одержано свідоцтво № 10994 та патент № 110114), створений у результаті масового добору з екотипу, який представляє місцеву популяцію, що сформувалась з дикорослих форм. Сорт належить до пасовищно-сінокісного західноукраїнського сорто типу, забезпечує врожай сухих речовин 6,7 т/га, насіння 0,63 т/га та вміст білка 7,8%, клітковини 28,20%. Характеризується зимостійкістю, стійкістю до випасання та витоптування, пристосованістю до ґрунтово-кліматичних умов зони.

Селекційна робота по пажитниці пасовищній в Передкарпатті ведеться в напрямку створення сортів спеціального призначення – для пасовищного і багатуокісного використання, а також створення середньо- і пізньостиглих. Нові сорти, крім люкопасовищних властивостей, повинні добре реагувати на внесення високих доз азотних добрив, добрим поїданням і здатністю витримувати довге затоплення.

В процесі створення сортів та гібридів багаторічних трав ми застосовуємо як традиційні, так і нові методи, а також їх комбінування.

За комплексом господарсько-цінних ознак (підвищеним адаптивним потенціалом, кормовою і насінневою продуктивністю, якістю продукції) виділено 27 сортозразків пажитниці пасовищної, 34 гібридні популяції і десять селекційних номери. Методами гібридизації, індивідуально-родинного і масового доборів створено новий вихідний матеріал (23 гібридних популяцій F_1 - F_5), який використовується в практичній селекції нашої установи.

Встановлено що ступінь прояву кореляційних зв'язків між ознаками рослин пажитниці пасовищної залежить від генетичного походження сортозразків та екологічних умов вирощування. Також нами створено 16 мутантних форм пажитниці пасовищної. В результаті досліджень встановлено, що після обробки мутагенами рослини першого покоління сортів пажитниці пасовищної за схожістю, виживаністю, показниками росту і розвитку мали незначний рівень пригнічення, який здебільшого залежить від мутагену, а також взаємодії чинників мутаген \times досліджувана ознака. Виявлені кореляційні зв'язки підтвердили, що за показниками пригнічення у вивченому діапазоні доз і концентрацій мутагенів можна передбачити вихід мутацій у M_2 - M_3 , й отже, з огляду на це планувати обсяги добору з варіантів, підданих мутагенній дії, і за потреби зменшувати вибірку або взагалі не проводити добір серед неперспективних варіантів. Найінформативнішими для цього на першому етапі є схожість і виживаність, де виявлено кореляційні зв'язки середньої сили.